

Het Fraterhuis

*Het 'Fraterhuis'
in de 21^e eeuw*

In de Grotestraat in Cuijk staat, naast de ingang van de schouwburg, een fraai monumentaal pand. In de volksmond bekend als het fraterhuis. De voorzijde van het gebouw heeft een fraaie trapgevel en mag imposant worden genoemd. Het gebouw, dat eens als onderkomen diende voor de fraters van Tilburg, is thans eigendom van de schouwburgstichting en wordt gebruikt voor diverse culturele activiteiten. Het biedt o.a. plaats aan een restaurant, kantoor/receptie van de schouwburg, repetitielokalen voor muziekverenigingen en ballet. ook worden er cursussen gegeven.

Fraters van Tilburg

Ooit is dit allemaal anders geweest. Toen was het gebouw alleen in gebruik door de 'Fraters van Tilburg'. Deze fraters vormen een R.K. broedercongregatie. Zo'n 160 jaar geleden was Tilburg een textielstad en was er grote armoede onder de arbeiders. Veel kinderen gingen niet naar school en zo'n 40 procent van de bevolking was analfabeet. Pastoor Zwijsen (de latere bisschop van Den Bosch) trok zich de ellende van de mensen aan en richtte in 1844 de congregatie op van de fraters van Tilburg, met de officiële naam: de Congregatie van de Fraters van Onze Lieve Vrouw, Moeder van barmhartigheid. De paus heeft de congregatie erkend onder de Latijnse naam: Congregatio Fratrum Beatae Mariae Virginis, Matris Misericordiae, een naam die vaak wordt afgekort als CMM.

De congregatie houdt zich voornamelijk bezig met het geven van onderwijs en opvoeding van kinderen. De congregatie telt momenteel nog zo'n driehonderd leden, verspreid over negen landen.

Dit was in het begin van de vorige eeuw anders. Toen was het een bloeiende congregatie. Indien u meer wilt weten over deze congregatie verwijst ik u naar de website www.fraters.nu.

Bouw van het fraterhuis

Deken Bijvoet

Franciscus Antonius Adrianus Ignatius Bijvoet

Geboren te Berchem: 31-07-1834
 Priester gewijd: 14-06-1862
 Kapelaan Boxtel: 18-07-1862
 Kapelaan
 St. Pieter Den Bosch: 01-08-1866
 Pastoor Woudrichem: 08-09-1872
 Pastoor Cuijk: 12-11-1882
 Deken Dekenaat Cuijk: 10-11-1894
 Overleden: 14-04-1903

Nadat alle vergunningen waren verleend, werd in 1886 begonnen met de bouw van het Aloysiusgesticht. De eerste steen werd gelegd op maandag 7 mei 1886 door Deken Bijvoet. Bij deze eerste steenlegging waren ook aanwezig burgemeester Groen, de wethouders en leden van het armenbestuur.

Het huidige Fraterhuis kwam in 1888 tot stand door de ijverige bemoeiingen van deken Bijvoet. Een gevelsteen meldt 1887 (zijnde het midden van de bouwperiode), maar het Huis werd in de zomer van 1888 pas opgeleverd).

De voorganger van deken Bijvoet, deken Bogaers, had zich rond 1880 al bezig gehouden met het onderwijsvraagstuk. Daarom had hij, als vroeger professor te Roermond, contact opgenomen met de Broeders van Maastricht, die hier het onderwijs voor jongens zouden gaan verzorgen.

Deken Bogaers bouwde een Huis en school voor de broeders, maar zijn dood in 1882 was

er de oorzaak van, dat hij zijn Cuijkse school niet met de broeders kon beginnen. Het bleek dat zijn opvolger, deken Bijvoet, geporteerd was voor de Fraters van Tilburg. Hij verbrak het contact met Maastricht, keurde huis en school af als onvoldoende en liet ze vervolgens tot de fundamenten toe af- en uitbreken. Dit veroorzaakte natuurlijk jaren vertraging in de oplossing van het onderwijsvraagstuk. De bisschop van 's-Hertogenbosch, mgr. Godschalks, bevorderde de oplossing. De nieuwbouw werd ter hand genomen.

Bouw van het fraterhuis

Komst en ontvangst van de Fraters

Aanvankelijk wilde deken Bijvoet nog niet zeggen, wie de nieuwe bewoners van het nieuwe St. Aloysiusgesticht zouden worden. Deken Bijvoet was een vriend van Paskalis Koenen, rector van de fraters in 's-Hertogenbosch.

Al in het jaar 1885 had hij contacten gelegd met deze orde en kreeg hij de toezegging van de fraters van Tilburg dat zij naar Cuijk zouden komen. Wegens omstandigheden kon de toezegging niet direct worden nagekomen, maar was enig uitstel noodzakelijk.

In 1888 was het dan zover. Om precies te zijn in de namiddag van de 20e juni 1888, waren de eerste vier fraters in Cuijk aangekomen en werden op de pastorie door Deken Bijvoet welkom geheten. Hij bracht de fraters persoonlijk naar het door hem opgerichte Aloysiusgesticht. De volgende dag, de 21e juni (zijnde de kerkelijke feestdag van de H. Aloysius) zou het werk van de fraters beginnen. Die dag begon om 9 uur met een H. Mis in de Martinuskerk.

In zijn preek feliciteerde Pater Karel Wulfing de Cuijkenaren met hun nieuwe aanwinst en spoorde hij hen aan getrouw gebruik te maken van de gelegenheid die zij hadden, om hun kinderen in de geest van de H. Kerk te laten opleiden.

Na de H. Mis trokken de eerste 54 kinderen van 7 en 8 jaar, onder het luiden van de kerkklokken, door de met vlaggen versierde straten van Cuijk naar hun nieuwe onderkomen. Matthieu Regouin was een van die leerlingen. Hij hield namens de kinderen een korte toespraak. Het bijzondere hiervan was, dat hij later bij het 25 jarig jubileum ook een rede zou houden, maar dan in de hoedanigheid als voorzitter van het feestcomité.

Beeld H. Aloysius

De patroonheilige van het huis werd de H. Aloysius.

Heilige Aloysius

Boven in de gevel, aan de voorzijde van het gebouw, staat een beeld van hem. De wereldlijke naam van deze heilige is Luigi Gonzaga. Hij leefde van 1568 tot 1591. Hij werd geboren op Corsica en was de oudste zoon van Ferdinand Gonzaga, marktgraaf van Castiglioni op Corsica. Reeds als kind legde hij onder invloed van zijn moeder een grote vroomheid aan de dag. Hij trad toe tot de sociëteit van Jezus. Hij deed veel voor de zieken en zorgde ook voor een waardige begrafenis van de armen. Toen in Rome de pestepidemie heerste was hij ter plaatse om de mensen te helpen. Hij raakte echter zelf ook ziek en stierf, pas 23 jaar oud.

De Aloysiusschool.

Een van de taken van de fraters was het geven van onderwijs. Daarom werden aan de achterzijde van het fraterhuis in 1888 een aantal klaslokalen gebouwd. Door het groeiende aantal leerlingen moest het scholencomplex meerdere keren worden uitgebreid.

In 1928 kwam frater Salvius naar Cuijk. Hij trof daar vier oude klaslokalen aan, in vervallen staat, omdat er 40 jaar lang niets aan was gedaan. Hij liet deze lokalen opknappen, zoals de stenen vloeren vervangen door houten vloeren en de lokalen werden allen voorzien van nieuwe schoolbanken.

De grote nieuwbouw kwam in 1952 tot stand. Toen werd aan de achterzijde de nieuwe Aloysiusschool gebouwd.

Ook kwam er in dat jaar een bevoegdheid om voor ULO opleidingen les te geven. Aanvankelijk alleen aan jongens. De nieuwe school werd in 1952 ingezegend door pastoor van den Acker.

In 1983 werd door een fusie de naam gewijzigd in de Triangel.

In 2014, is de school afgebroken en is op deze plaats een nieuwe schouwburg gebouwd

Voor meer informatie: zie website FAD: Heemkunde > Gebouwen > Cuijk > Aloysiusschool.

De St. Jozefvereniging (Patronaat)

Cuijk zat in die dagen ernstig verlegen om een patronaatsgebouw. Met name voor de opvang van de jeugdbeweging diende er een vaste en goede ruimte te komen. De fraters zouden de surveillance op zich nemen.

In de kerk werd een collecte gehouden om deze activiteiten financieel te ondersteunen. In maart 1900 kon met de bouw worden begonnen. De nieuwe naam voor het complex werd St. Jozefvereniging.

In 1907 werd de ruimte nog eens uitgebreid met een aantal vierkante meters en vanaf die tijd was het ook mogelijk om toneeluitvoeringen te geven. In wezen was dit het eerste gemeenschapshuis van de streek.

Op verzoek van de pastoor gingen de fraters zich ook bezig houden met het jeugdwerk van de St. Jozefvereniging. Ook de leiding van de toneeluitvoeringen werd door de fraters op zich genomen. Al het patronaatswerk kreeg daarmee binnen de gemeenschap van Cuijk een betere klank.

Zilveren feest.

Op 21 juni 1913 bestond het huis 25 jaar.

Ter gelegenheid daarvan was een feestcommissie benoemd. Deze bestond uit zeven leden en de voorzitter was de al eerder genoemde Matthias Regouin.

Maar eerst werd het jubileum door de fraters onderling gevierd. Die dag was er al om half zeven een H. Mis, in de refter van het fraterhuis. Er waren vele fraters uit Grave aanwezig. Ook werd er een uitvoering gegeven, die werd verzorgd door de blinden van het instituut uit Grave.

De sigaren werden geschonken door de fabrikanten Philipsen en Van Hussen.

De Pastoor gaf f 25,- en de zusters nog eens f 10,-. De volgende dag begonnen de feestelijkheden in het dorp.

Pastoor Sengers hield een feestrede tijdens de H. Mis, die om 10 uur in de Martinuskerk werd gehouden. De harmonie speelde in de kiosk en de fraters hielden receptie in de refter van het huis. Na het diner was er om drie uur een lof in de kerk.

Een bonte stoet van kinderen, de feestcommissie, genodigden en uiteraard de fraters, trokken door de Maasstraat naar het fraterhuis. Bij het fraterhuis werd de stoet door honderden mensen verwelkomd. Na de toespraken, waarin er lovende woorden werden uitgesproken over al het goede werk dat de fraters voor de Cuijkse gemeenschap hadden gedaan, werden enkele cadeaus aangeboden, waaronder:

- 1) Herders Konversation Lexikon
- 2) Elektrische kapellampen
- 3) Kunst-kapelramen.

Om acht uur begon de feestavond in de St Jozefvereniging. De volgende dag was het feest voor de jeugd, met een traktatie van krentenbrood en limonade. Er was een kermis en er werden volksspelen gehouden op de speelplaats. Ook werd er nog een luchtballon opgelaten.

Oorlogsjaren en hoog water.

Hoewel ons land van de oorlogshandelingen in de eerste wereldoorlog (1914-1918) gespaard bleef, ontkwam het Huis van de fraters niet aan de distributiemisère.

Er was in die tijd vooral veel gebrek aan brandstof. Men was zelfs genoodzaakt de keuken te gebruiken als refter.

De watersnood van 1920 bracht ook enige ongemakken. De bewoners bleven gelukkig voor het water gespaard door de hoge ligging van het gebouw. Het water kwam tot halverwege de tuin. Bijna heel Cuijk was ondergelopen.

In de namiddag van 20 januari kwam frater superior Radulfus Hermus de confraters bezoeken. Hij kwam via kruispunt Beugen.

Vanwege de overstromingen moest hij echter te voet naar Cuijk. Aangekomen in Cuijk nam een inwoner de frater mee op zijn fiets. Ondanks al deze ellende kwam hij toch nog bij zijn medebroeders in de Grotestraat terecht, waar hij hartelijk werd ontvangen.

Eind december 1925 was er opnieuw een watersnood in Cuijk. De dijken langs de Maas begaven het bij de Lactofabriek (Nutricia) en bij de melkfabriek St. Maarten.

Opnieuw werden er in het gebouw veel vluchtelingen opgenomen. De St. Jozefvereniging herbergde meer dan 100 vluchtelingen. Evenals in 1920 stond ook nu de tuin weer onder water. Gelukkig bleef het gebouw ook nu bespaard van wateroverlast.

Het gouden jubileum.

In 1938 bestond het huis van de fraters 50 jaar. Het huis was mooi versierd. Overal in het centrum werd gevlagd. Omstuw door bruidjes en begeleid met muziek gingen de fraters naar de kerk. Pater Verschure droeg een H. Mis op als dankzegging voor al het goede dat de fraters in Cuijk hadden gebracht. De kinderen kregen een feestelijk uitstapje. Een deel van de groep ging naar Arnhem en omgeving en een ander deel naar de speeltuin in Grave.

De ontmanteling in 1957

Medio jaren vijftig van de vorige eeuw werd besloten om naast en achter het fraterhuis een schouwburg te bouwen. Een zeer omvangrijk complex.

Het fraterhuis ging een onderdeel vormen van de schouwburg. Het mooie gebouw met zijn trapgevel was niet langer het huis van de fraters.

De fraters hadden een huis laten bouwen in de Graaf Hermanstraat waar zij in 1957 introkken.

Een lange tijd was het fraterhuis, samen met de schouwburg, inzet van vele discussies.

Het plan was de schouwburg te verplaatsen het voormalige Homburgterrein, als onderdeel van de zogenaamde Homburgcampus.

Uiteindelijk is besloten de schouwburg, en het fraterhuis, in het centrum van Cuijk te houden.

Met de renovatie van het fraterhuis en een totale verbouwing van de schouwburg (2014/2015), heeft het fraterhuis zijn functie behouden voor Cuijk.

Cuijk, februari 2015

De Heemkundegroep van het FAD

(FotoArchiefDienst. All Rights Reserved.)